

Інтернет і розвиток вільного інформаційного обміну

Гавриш О.С.

*викладач кафедри економічної
та інформаційної безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

В кінці ХХ - початку ХХІ ст. перехід до постіндустріальної епохи, для якої характерний вільний інформаційний обмін, висунув ряд завдань щодо інтелектуальної власності, і вони вимагають якнайшвидшого рішення. Пов'язано це, перш за все, з протиріччям взаємодії двох систем: інституту інтелектуальної власності, вже сталого протягом кількох десятиліть, і глобальною мережі Інтернет, яка на теперішній день є однією з ключових технологій, найбільшою мірою сприяє процесу переходу світової спільноти до вільного інформаційному обміну [1].

В цілому, основна функція Інтернету — це передача інформації в усіх її видах, всі інші функції цього комунікаційного каналу впливають з неї. Відповідно, особливості економічних відносин, що виникають у процесі використання Інтернету, безпосередньо пов'язані з передачею інформації. У ХХІ ст., коли інтелект стає вирішальним фактором суспільного розвитку, а плоди людського розуму (так званий "Інтелектуальний капітал") розглядаються як один з основних об'єктів економічного обороту, право інтелектуальної власності є серйозним стимулом для наукової, творчої, дослідницької діяльності і служить одним з двигунів науково-технічного прогресу.

Поява такого засобу передачі інформації, як Інтернет, відкрило нові перспективи для використання результатів людської думки і обміну ідеями, дало можливість користувачеві Мережі, з одного боку, донести свої ідеї творчі напрацювання до інших людей, а з другого - отримати доступ до продуктів творчої діяльності всієї світової спільноти. Щомиті в світі з'являються мільйони нових файлів, які успішно завантажуються в Мережу. Сотні тисяч доларів заробляють інформаційні стрічки на поширенні фактів у ЗМІ, Інтернет-бібліотеки реалізують інформацію в електронних книгах, музикальні портали транслюють і продають композиції, фотобанки торгують ілюстраціями. Світові бренди Microsoft, Yahoo, Apple, Google рахують свої нематеріальні активи мільярдами

доларів - їх високотехнологічні інтелектуальні продукти продаються по всьому світу. Сила-силенна домашніх сторінок користувачів пропонують "творчі" послуги за гроші. Найпоширеніші з них можна без зусиль відшукати в пошуковій системі: "Пишемо сценарії, книги, статті на замовлення, продаємо фотографії, знімаємо відеоролики, створюємо гімни, девізи, назви для компаній, розробляємо дизайн сайтів і т.д. Все це дозволяє однозначно стверджувати, що інтелектуальна власність вийшла в Інтернет.

Створилася парадоксальна ситуація: з одної сторони, є право інтелектуальної власності (право власності є основою ринкової економіки), а з іншого боку, є необхідність широкого поширення інформації.

Протиріччя в системі охорони прав інтелектуальної власності в Інтернеті.

В Інтернеті є ряд об'єктів правової відповідальності: поширення фактів подій та пригод в світі, робота журналістів з видобутку і публікації актуальної інформації зі сфери політики, економіки, соціального розвитку та ін. Згідно із законом, авторське право не поширюється на відомості про факти. Авторським правом охороняється лише форма, в якій ці відомості підносять (за умови, якщо форма носить оригінальний і творчий характер).

Ті, для кого новий текстовий контент - єдиний канал для залучення інвестицій, намагаються максимально обмежити себе від протиправних дій користувачів. Для захисту інформаційних продуктів, що публікується на стрічках новин, найбільші інформантства попереджають: "Інформація" рейтер (www.reuters.com) є інтелектуальної власністю "Рейтер" і його інформаційних провайдерів. Будь-яке копіювання, передрукування чи наступне поширення інформації, в тому числі вироблене шляхом хешування, кадрування або з використанням аналогічних засобів, суворо забороняється без попередньої письмової згоди з боку "Рейтер". Логотип "Рейтер" і сферичний логотип "Рейтер" є зареєстрованими товарними знаками групи компаній "Рейтер" в усьому світі".

Істотно змінилися взаємодії відносини між володарем інтелектуальної власності та її споживачами. якщо роль посередника між автором і публікою традиційно виконував видавець, то тепер її здійснюють організації, що управляють майнові правами на колективній основі, і організатори колективної творчості — власники мережевих ресурсів. У той же час одне з досягнень сучасного людства - це

проголошення прав на доступ до інформації та знанням. Громадські інтереси вимагають перегляду традиційної авторської монополії, і в першу чергу на наукові твори. Обмеження доступу до інформації суперечить також нормам законодавства, зобов'язаннями перед міжнародним співтовариством сприяти подоланню інформаційного розриву і забезпечення рівного доступу до інформації.

З правової точки зору, феномен Інтернету укладений в одну просту річ: даний універсальний майданчик зовсім не захищає правовласників від крадіжки безкоштовного, на перший погляд, контенту (змісту). Так, залишаються економічно і юридично незахищеними перед беззаконням власники домашніх сторінок і комерційних сайтів, фотографи, журналісти, програмісти, музиканти, поети, письменники і інші користувачі, що публікують свої авторські роботи.

У Західній Європі та США законодавство в цій сфері більш розвинене, ніж у нас (досить згадати хоча б Digital Millenium Copyright Act в США). Але злагоджено працюючої законодавчої системи, наприклад, такою, яка є щодо товарних знаків, патентів та інших "класичних" об'єктів інтелектуальної власності, за кордоном також немає. Поки що, це загальна для всього світу проблема.

Зрозуміло, що відсутність норм, які б враховували особливості Інтернету, і його слабка контрольованість дозволяють безкоштовно використовувати інтернет-ресурси, що знаходяться в вільному доступі, і в багатьох випадках безкарно ухилятися від економічної та правової відповідальності.

Має місце безпрецедентне протиріччя і складність регулювання відносин власності в Інтернеті. Однак необхідно встановити баланс між інтересами творців інтелектуальних результатів і суспільства.

Концептуальна основа прав власності в Мережі.

Інтелектуальна власність в сучасному світі є найважливішим економічним ресурсом. У період трансформації сучасного суспільства і його переходу в постіндустріальну епоху пріоритетне значення починають купувати не природні ресурси і навіть не власне високотехнологічне виробництво, а інтелектуальний капітал і, відповідно, права на володіння і розпорядження тим чи іншим інформаційним ресурсом, значна частина якого зосереджена в мережі Інтернет. Саме тому інтелектуальна власність в Інтернеті повинна

перебувати під захистом авторського права і розглядатися як нематеріальний актив її власника (автора).[2]

Йде становлення інституту інтелектуальної власності в Мережі як комплексу економічних, соціальних, правових і культурних феноменів. Феномен інтелектуальної власності в мережі Інтернет - це комплекс відносин, який повинен будуватися на основі системи договірних зобов'язань.

Економічна складова відносин суб'єктів і об'єктів простору Інтернету полягає в праві володіти і розпоряджатися тим інтелектуальним капіталом, яким є інформаційні ресурси, розміщені в Мережі. Цей вид власності потребує чіткого визначення та нормативному оформленні.

Об'єкти авторсько-правової охорони в мережі Інтернет як об'єкти комерційного інтересу диференціюються залежно від того, на якому етапі дані об'єкти пов'язані з використанням Інтернету - на етапі створення або на етапі поширення тієї чи іншої інформації.

Інтелектуальна власність в Інтернеті стає основою великого сегмента "електронної комерції" - сегмента "творчого" бізнесу, що обумовлює необхідність створення нових форм економічних відносин між користувачами Мережі та правовласниками тих чи інших інтернет-ресурсів.

Таким чином, в Інтернеті формуються економічні взаємини нового типу в області інтелектуальної власності, отже, потрібні практичні пропозиції щодо захисту авторських прав на матеріали, розміщені в мережі Інтернет, необхідна розробка способів запобігання несанкціонованому використанню інтелектуальної власності в Інтернеті.

1. Еволюція індустріального суспільства у другій половині XIX — на початку XX ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1142052042301/politekonomiya/evolyutsiya_industrialnogo_suspilstva_drugi_polovini_xix_pochatku

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intellect21.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2011/12/Захист_прав_інтелектуальної_власності_в_Україні.pdf